

zich zelf hier en daar tegenspreekt. Het zou te veel plaats vergen hierop in te gaan. Ik ben het alleen eens met hetgeen hij aan het eind van zijn rede zegt: „Nein! Der Geist der Medizin ist nicht leicht zu fassen. Man muss ihn an den Wurzeln packen oder an die Quellen hinaufsteigen, wenn man etwas davon begreifen will”. Het wil mij voorkomen, dat ERNST dit voorschrift niet ter harte genomen heeft.

F. M. G. DE FEYFER.

LITERATUUR-OVERZICHTEN.

L'illustrazione medica Italiana 1927. (Vervolg)

VEDRANI. *Il ritorno di EUSEBIO VALLI*. — Naar analogie van de inenting der menschenpokken stelde in 1782 SAMOILOWITZ voor, ten tijde van pest, de menschen op den arm te infecteeren met etter afkomstig van de liesbubo van een pestlijder. Met nadruk verklaarde hij, dat die etter geen pestgift, maar verzwakt pestgift is. Als clinicus steunde hij daarbij op het feit, dat een collega en hij zich in de pest-epidemie te Moskou van 1771 bij ongeluk met pestetter besmetten, in lichten graad pest kregen, doch voortaan immuun waren. Een opmerking van INGRASSIAS gedachtig, dat bij de pestepidemie van Sicilië, in de wijken, waarin veel pokkenlijders waren, het aantal sterfgevallen aan pest zeer gering was, stelde VALLI voor, bij een pestepidemie in te enten met een mengsel van pest- en pokkengift. Hij nam de proef op zich zelf en entte zich in 1803 in de tabatière van de linker hand. Achtereenvolgens vertoonden zich zwaar en stijf gevoel in den arm, pijn in den linkeroksel, pollakurie, brandend gevoel bij het urineeren, pijn in de nierstreek, pijn op het sacrum, pijn in de linker lies, bittere smaak in den mond, zwaar gevoel op de maag, pijn in den onderbuik, ontstellende droomen. Op den vijfden dag verscheen een roode hof rond de entplaats met opnieuw wat pijn in den oksel, lichte diarrhee, slapelootheid. Herstel op den achtsten dag. Tijdens de proef gebruikte VALLI alcohol, opium en asa foetida, en nam hij dagelijks de wanden van het vertrek af met water uit de loopputten, waarmede hij zich ook dikwijls de handen wiesch.

CERLETTI. *Striae cutanee e lue congenita*. — De striae, naar de gelijkenis notenbalkstriae geheeten, komen bij mannen in den lumbosacraalstreek, bij vrouwen in den streek der crista ilei, aan den trochanter, aan den buitenkant der nates, en een enkele maal op de mamma of de kin voor. Bij vrouwen met zwangerschapsstriae vindt men ze juist niet. De verklaring, dat zij door uitrekking zouden ontstaan, is hier nog onwaarschijnlijker, dan bij de zwangerschapsstriae. Over het algemeen komen zij niet dubbelzijdig voor. Bij schoolkinderen vindt men ze minder dan bij volwassenen. Onderzoekt men nu op striae normale kinderen en kinderen, die hetzij armelijk van lichaam, hetzij armelijk van geest zijn, beide toestanden veelal te wijten aan congenitale lues, dan treft men bij de laatste zeer veel meer gevallen van striae aan. Het schijnt dus, dat de notenbalkstriae in verband staan met congenitale lues.

MASINI. *L'elemento patologico nell' arte*. — Vinden wij in de Grieksche kunst het pathologische zelden, en dan nog meestal ietwat geidealiseerd uitgebeeld, GHIRLANDAIO schildert het pathologische eenvoudig en waar, bijv. in den grootvader met zijn rhinophyma. Nog strenger volgt de Renaissance dit principe en zoo kan ten slotte VELASQUEZ inderdaad grootmeester der pathologische schildering genoemd worden. Het rhachitische jongetje, met hydrocephalus en adenoiden is werkelijk natuurgetrouw door VELASQUEZ afgebeeld. De moderne schilderschool schildert, volgens een opvatting juist tegengesteld aan die der Grieken het pathologische „overdreven” pathologisch.

VEDRANI. *KRAEPELIN commemorato*. — De gedachte, dat na zijn dood de redenaars onbepaalde vrijheid zouden hebben over hem te spreken joeg KRAEPELIN een rilling op het lijf. Hij had dus verzocht geen lijkreden op hem te houden. Hij was

een man, die met ijzeren wil op zijn doel afging en geen tijd afstand voor dingen, die buiten zijn weg lagen. Het verhaal luidt, dat KRAEPELIN als jonge man heeft gezegd: „op 30-jarigen leeftijd wil ik professor in de psychiatrie zijn”; hij is het geworden. Hij was als het ware een hartstochtelijk verzamelaar van psychiatrische gevallen, die hij zelf rangschikte en ontleedde, en waaruit hij zijn conclusies trok, die hem zelf vaak als „ingeving” toeschenen. Kort en tijd voor zijn dood ging hij voor een nieuwe bewerking van het hoofdstuk dementia in zijn leerboek, zijn 2300 gevallen van dementia in al hun bijzonderheden na. Hij hield van verre reizen maken en in het Kanaal van Suez inspireerde de nabijheid van Palestina hem tot een gedicht op Moses.

MONTI. *L'Istituto di Anatomia patologica in Pavia*. — Dit instituut in 1770 opgericht, verkreeg al spoedig een belangrijke verzameling praeparaten. De geest van de Fransche revolutie, die gemakkelijk over bezwaren heenstapte, en aandreef het nieuwe te beproeven, was oorzaak, dat zelfs van aanzienlijke en bekende personen, na den dood de organen, indien zij afwijkingen vertoonden, met uitvoerige ziektegeschiedenissen, ja zelfs met naam en woonplaats, naar het instituut werden gezonden. Na 1820 liet men ten minste de namen achterwege. In het instituut bevindt zich de blaas van SPALLANZANI. Deze geleerde stierf 72 jaar oud aan prostaathypertrophie. De linkernier was slap, de rechter nier gangraeneus, de blaaswand verhard en verdikt. De ingang van de blaas was afgesloten door een vleeschuitwas, uitgaande van den linkerwand. SCARPA's hoofd, duim en wijsvinger rusten in het anatomisch kabinet van Pavia; in het Instituut echter vindt men nieren, blaas en aorta. De linker nier bevatte een steen, in de blaas waren eveneens steenen; de aorta vertoonde kalkafzettingen. SCARPA bereikte den ouderdom van 82 jaar.

CASTIGLIONI. *La medicina e i medici del 1600*. — Trokken de Italiaansche universiteiten in de zestiende eeuw tal van buitenlandsche studenten, in de 17de eeuw was dit niet meer het geval. Padua, Bologna en Rome maakten nog eenigermate een uitzondering, omdat zij buitengewoon knappe professoren bezaten. Grooten naam verkregen in dit tijdperk de Nederlandsche hoogeschoolen. De studentencorporaties verloren, het college van professoren won aan macht. De ontleedkunde werd verplicht leervak, het klinisch onderricht ontstond. Verloskundige hulp werd meer en meer door mannen verleend. De geneeskunde ontwikkelde zich niet hoofdzakelijk als persoonlijke kunst, maar meer als wetenschap; geneeskundige tijdschriften werden opgericht. Hollandsche schilders, zooals DOU, JAN STEEN, VAN MIERIS kozen herhaaldelijk „de dokter bij den zieke” tot onderwerp van hun schilderstukken.

PADOVANI. FILIPPO PINEL. — In 1793 werd de 48-jarige PINEL hoofd van het krankzinnigengesticht Bicêtre. Reeds in het regeeringsrapport over de behandeling van de krankzinnigen in de gestichten, dat in 1785 verschenen was, bleek neiging tot zachter behandeling. PINEL's voorganger had het slaan, de smeerkuur, het gesloten houden van de vensters afgeschaft. PINEL zette de kroon op het werk. Hoewel de regeering het hem afried, verkreeg hij verlof, de ketenen bij de krankzinnigen te mogen weglaten. Voor priester opgeleid, verliet PINEL in 1767 het seminarie, werd huisonderwijzer, en in 1773 arts. In 1783 begon hij zich op de psychiatrie toe te leggen, won echter in 1791 de prijsvraag over krankzinnigen-behandeling niet. PINEL was redacteur van een geneeskundig tijdschrift, gaf in 1798 uit *Nosographia philosophica*, een ziekteleer, die te veel gewrongen was in indeelingen, zooals men die vindt in de plant- en dierkunde. In 1801 verscheen zijn boek over de krankzinnigheid. De gedeelten, waarin de behandeling en bejegening der krankzinnigen wordt besproken, zijn wel de best geslaagde. PINEL was klein van gestalte doch krachtig gebouwd; hij was eenvoudig, en in zijn optreden, buiten zijn gewone werk, zelfs eenigszins schuchter. Zijn beide hoofdwerven werden nog tijdens zijn leven herhaaldelijk herdrukt.

VEDRANI. *La neurologia a Bologna a metà del 1700*. — Toen MORGAGNI in 1703 sectie verrichtte op een ter linkerzij verlamden, liet VALSALVA zich ontvallen: „als ik mij goed herinner, vindt men in zulke gevallen een door bloeding beschadigd

rechterhersengedeelte". In de geneeskundige wetenschap kwam toen de vraag aan de orde: „Waar kruisen zich de vezels?" De 24-jarige CALDANI kreeg in 1749 vier gevallen van schedelfractuur met hemiplegie ter lijkschouwing, waarbij hij als meest aangedane deel het corpus striatum vond. Hij nam proeven op honden, vernietigde bij hen het corpus striatum en zag hemiplegie ontstaan. Nu was hij overtuigd en verklaarde „de kruising vindt in het corpus striatum plaats". Toch was een ander waarnemer hem vóór geweest. In zijn in 1709 uitgegeven *Trattato de l'apoplessia* gaf MISTICHELLI een andere plaats van kruising „de bulbus" aan. Dit werd in 1710 door POURFOUR DU PETIT bevestigd. WINSLOW en SANTORINI stemden er mede in. MORGAGNI was er tegen. BOERHAAVE weifelde en VAN SWIETEN nam zelfs drie verschillende kruisingsplaatsen aan. CALDANI was ook in samenwerking met FONTANA de eerste, die de hersenen electricch prikkelde.

J. J. VAN DER KLEIJ.

FEUILLETON.

SPROKKELS UIT OUDE ARCHIVALIA.

ORDONNANTIE TOT UITOEFENEN DER GENEESKUNDE 1540.

Het hieronder volgende edict geeft ons een interressanten blik op de groote kwakzalverij in vroegere eeuwen. Een ieder stond het vrij de geneeskunde uit te oefenen zonder eenige voorafgaande proef af te leggen. In het begin der XVIe eeuw had deze plaag een dusdanige uitbreiding genomen, dat de gemachtigde overheid zich gedwongen voelde de noodige maatregelen te treffen om den laatsten wortel van het charlatanisme uit te roeien.

Den 8sten October 1540 verkondigde KAREL DE VIJFDE de bekende ordonnantie op het uitoefenen der geneeskunde en welke als gewettigd in al de provincien der Nederlanden gold.

Het edict is getrokken uit het privilegie-boek der stad Brussel, genoemd het Carolyn.

Caerle, by der gratie Godts, Roomschen Keyzer, altijd vermeerder
's Rycks, Koningh van Germanien, van Castillien, etc. etc.

Allen den ghenen, die dezen onsen brief sullen sien, saluyt.

Alsoo tot onser kennisse gekomen is, dat binnen deser onser stede van Brussel syn, ende dagelycks komen, ende verkeerren vele, ende diversche Mans, ende Vrouwen, daer- af den meestendeel van hen-lieder niet en konnen lesen, noch schrijven, Latijn, Duytsch, noch Wals, ende nochtans onderwinden der konste van Medecyne, ende te visiteren, ende cureren der siecke menschen, 't welck buyten hunlieder verstand ende kennisse is, ter oorsake van de welcke vele inconvenienten daghleycks ghebeuren ten achter-deel van den selve siecke, ende by consequente van den volcke der selver stadt, aengezien dat die voorschreven Meesters, ende Meesterssen niet en hebben de waerachtighe experientie, ende en souden niet konnen ghenomen, den ghenen van wien, ende waer sy geleert hebben de practycke, ende experientie van der konste van Medecyne; mits welcken oock, dat de selve Meesters, ende Meesterssen, geordonneert hebben Recepten voor sommighe siecken seer sorghelyck, ende hen onverdraghelyck om nemen, daer-uyt de doodt, oft andere groote krankheydt in hun-lieder lichamen hadde moghen naer-volghen, 't en hadde geweest dat sommighe Ap thekarissen onzer voorsz-stede hunlieder Recepten ghecorrigeert, oft ten minsten ghemodereert hadden, alles tot grooten achter-deele van onse in-ghesetene der voorsz-stadt; ende meer sal, 't en zij dat by ons hier-inne voorsien worde met onse behoorlycke provisie. Waeromme soo is 't, dat wy desen aenghesien, willende hier-inne voor-sien, tot gemeender welvaert, ende preserveren onser Ondersaten, ende In-ghesetenen onser voorsz-stede; van allen dangieren, ende peryckelen, hebben uyt onser rechter wetentheydt: ende voor Edict gheordonneert, ende ordonneren by desen onsen Brieve, dat van nu voortd-aen, niemant wie hy sy, hem en sal moghen vervoorderen te intituleren, oft uyt te gheven, als Medecyn,